

Learoesoejkesje - religijovne jih etihke, saemien soejkesje, ektiefaage studijeryøjreden ööhpehtimmieprogrammesne

Dette er en sørsamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på bokmål.

Mieriedimmine vihtiestamme Maahtoedepartemeenteste 15.11.2019.
Eksameneöörnege vihtiestamme Maahtoedepartemeenteste 29.06.2020.

Faamosne 01.08.2022 raejeste

Faagen bijre

Faagen relevaanse jih vihkeles aarvoeh

Religijovne jih etihke lea vihkeles faage juktie jijtjemse, mubpieh jih veartenen sov bijre guarkedh. Barkoen tjirrh gelliesåárhts religijovnigujmie jih jieledevuajnoejgumie learohkh edtjeh daajroeh, tjiehpiesvoeth jih vuajnoeh evtiedidh mah dejtie ryörehtieh gellievoetem gjetedidh aarkebiejjien-, seabradahke- jih barkoeliedisnie. Faage edtja onterdæmman rihpestidh jih skreejrehtidh filosofeles gyhtjelassh goerehtidh. Etihkeles ussjedadtemen tjirrh faage mierieh vadta goerehtidh jih tjielkestehedh mij hijven jih reaktoe individese jih seabradahkese daan biejjen jih båetijen aejkien. Naemhtie faage hammoedimmiem eevtjie jih learoehkide ryörehte jieledem haalvedh, meatanårroejinie årrodh mah divedtem vaeltieh, jih monnehke seabradahkem sjugniedidh. Learoesoejkesje lea viedteldihkie saemien aarvojne jih saemien gielesne, kultvresne jih seabradahkejeliedisnie.

Gaajhkh faagh edtjeh viehkiehtidh lierehmittien aarvoevåaromem realiseeredh. Religijovne jih etihke edtjeh learoehkide daajroem vedtedh religijovni, jieledevuajnoej jih etihken bijre, jih goerkesem vedtedh kulturelle gellievoeteste jih identiteeteste. Daate vihkele juktie maehtedh identifiseeredh jih mielel vaeltedh aehpide mah jijhtieh gosse learohkh edtjeh haestemh gjetedidh ektietijen. Daajroe faagesne våaromem vadta ihke learohkh maehtieh ussjedadtedh guktie mijjieh ektesne jielebe ovmessie aarvoejgumie, vuajnoejgumie jih jieledevuajnoejgumie. Faage edtja viehkiehtidh guktie learohkh goerkesem almetjereaktide evtiedieh gosse åadtjoeh ussjedadtedh vihkeles aarvoej bijjeli goh almetje-aarvoe jih eatnemem ååktedh. Faage aaj viehkehte learohki demokratijegoerkesem tjielkestidh gosse dejtie daajroem vadta religijovnen jih jieledevuajnoen bijre aktene jienebelåhkoe-, unnebelåhkoe- jih aalkoealmetjenperspektivvesne. Faage learoehkide haarjanimmiem vadta etihkeles ussjedadtedh jih viehkehte learohki vuarjasjimmiefaamoem evtiedidh. Learoesoejkesje lea viedteldihkie saemien aarvojne jih saemien gielesne, kultvresne jih seabradahkejeliedisnie.

Jarngebiekieh

Daajroe religijovni jih jieledevuajnoej bijre

Faage edtja daajroem jih goerkesem vedtedh religijovni jih jieledevuajnoej bijre voenges, nasjonaale jih veartenevijries, jih individje-, dæhkje- jih aerpievukien daltesisnie. Learohkh edtjeh aaj goerkesem åadtjodh guktie religijovnh jih jieledevuajnoeh leah meatan histovrijes prosessine jih leah viedteldihkie seabradahkejarkelimmide jih kultvre-aarpan. Learohkh edtjeh gelliesåárhts regijovnigujmie jih jieledevuajnoejgumie åahpenidh, jih ovmessie aerpievukiej sisnjelds gellievoetine. Faage edtja våaromem

vedtedh ussjedadtedh jienebelåhkoe-, unnebelåhkoe- jih
aalkoealmetjenperspektivi bijjeli Nöörjesne.

Goerehimmie religijovnijste jih jieledevuajnojste ovmessie vukiejgujmie

Learohkh edtjeh religijovnh jih jieledevuajnoeh goerehtidh goh laavkeme fenomeenh åtnoen tjirrh jeereldihkie vukijste. Dej goerkese religijovnijste jih jieledevuajnojste veelebe goerehtamme sjædta jih haastasåvva analyjsen jih laejhtehks ussjedadtemen tjirrh gaaltiji, näärmi jih definisjovnefaamoen bijjeli. Daajroe ovmessie vuajnoej jih definisjovni bijre religijovnijste jih jieledevuajnojste lea meatan jarngebiehkesne jih lea vihkeles juktie gellievoetem guarkedh jih gietedidh.

Goerehimmie eksistensijelle gyhtjelassijste jih vaestiedassijste

Faage lea ovmessie vukiej bijre guktie almetjh leah gyhtjelassem mielen, identiteeten jih riektesvoeteguvvien bijre gietedamme religijovni, jieledevuajnoej, etihken jih filosofijen tjirrh. Faage edtja nuepiem vedtedh ussjedadtedh, filosofeles soptsestalledh jih onterdidh viehkine eksistensijelle gyhtjelassh goerehtidh. Learohkh edtjeh aaj maehtedh gyhtjelassh gietedidh mej bijre tjarke ovsiemes.

Maehtedh mubpiej perspektivem vaeltedh

Faage edtja learoehkidie nuepiem vedtedh jijtsh vuajnoeh evtiedidh gosse gaskesem utnieh mubpiejgumie sisnjelds- jih ålkoelistie-perspektivi tjirrh, jih soptsestallemen jih ussjedadtemen tjirrh heditjeh jih joekehtsi bijjeli. Naemhtie faage edtja viehkiehtidh guktie learoehkh iedtjem jih ååktemem sinsætnan evtiedieh saaht magkeres kulturelle, sosijaale, religijööse jallh jieledevuajnoe mubpieh utnieh. Faage edtja viehkiehtidh guktie learoehkh gellievoetemahtoem evtiedieh. Saemien perspektivh leah meatan. Teemah tjoelen jih funksjovnemahtoem bijre aaj meatan.

Etihkeles ussjedadteme

Learohkh edtjeh maehtedh etihkeles aehpieh damtijidh jih moralske gyhtjelassh digkiedidh viehkine jijtsh dåårehtimmijste, maehtedh jijtjemse tsiehken sijse biejedh jih maahpoem utnedh ovmessie etihkeles maalli jih baakoetjerti bijre. Etihkeles ussjedadteme nuepiem vadta stoerre jih smaave gyhtjelassh, vigkieh jih haestemh gietedidh, mah vihkele skuvleseabradahkese, aarkebeajjan jih abpeveartenen seabradahkese. Filosofeles ussjedimmievukieh learoehkidie dirregh vedtieh argumentasjovnh jih lahtesh analyseeredh.

Dåaresthfaageles teemah

Almetjehealsoe jih jieledehaalveme

Faagesne religijovne jih etihke díhte dåaresthfaageles teema almetjehealsoe jih jieledehaalveme edtja gyhtjelassh buktedh jítse identiteeten bijre, jih mij hijven jielede lea. Faage nuepiem vadta ussjedadtedh man stoerre aarvoe lea sinsitniem guarkedh jih man vihkele lea jítse raasth biejedh. Barkoe etihkeles jih eksistensijelle gyhtjelassigujmie maahtoem vadta haestiedihks gyhtjelassh gietedidh jítse jieliedisnie, aaj gyhtjelassh goh mîrrestalleme, tjolele jih seksualiteete.

Demokratije jih meatanårrojevoete

Faagesne religijovne jih etihke díhte dåaresthfaageles teema demokratije jih meatanårrojevoete learohkh edtjeh maehtedh mubpiej perspektivem vaeltedh daajroen tjírrh religijovni jih jieledevuajnoej bijre. Gosse learoehkidie böörede haestemh digkiedidh soptsestimmiereaktan jih gaskesadtemen bijre aktene gellielaaketje seabradahkesne faage demokratijem jih meatanårrojevoetem vadta. Gosse meatan etihkeles ussjedadtemisnie learohkh buktiehtieh faamoem jih ålkoestimmiem digkiedidh jih gyhtjelassh siejhme näårmigujmie gihtjedh.

Monnehke evtiedimmie

Faagesne religijovne jih etihke díhte dåaresthfaageles teema monnehke evtiedimmie learohkh åadtjoeh eksistensijelle gyhtjelassh goerehtidh jih meatan årrodh etihkeles ussjedadtemisnie eatnemen bijjelen jih almetjen sijien bijre eatnamisnie. Daate teemah feerhmie goh almetji båetijen aejkies jih viertieåtnoe, jih mah perspektivh religijovnh jih jieledevuajnoeh disse utnieh.

Vihkeles tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth

Njaalmeldh tjiehpiesvoeth religijovnesne jih etihkesne lea faageles teemah tjielkestidh jih digkiedidh veele gieline jih reaktoe åtnoen tjírrh faagebaakoetjírtijste. Lea soptsestalledh vihkeles aarvoej jih eksistensijelle gyhtjelassi bijre. Lea aaj maehtedh ovmessie mîlh religijovne-, jieledevuajnoe- jih aarvoegyhtjelassi bijre gietedidh guktie díhte fiereguheten integriteetem gorrede.

Maehtedh tjaeledh

Maehtedh tjaeledh religijovne jih etihkefaagesne lea maehtedh faageles teema tjielkestidh jih digkiedidh mah leah sjiehtedamme ovmessie

Iaavenjasside religijovnen, jieledevuajnoen jih etihken sisnjelen. Lea aaj maehtedh faageles baakoetjierth jih teemah digkiedidh, jih maehtedh ellies etihkeles argumentasjovnem tseegkedh. Maehtedh tjaeledh religijovnesne jih etihkesne lea aaj maehtedh gaaltijh laejtehkslaakan jih ussjedammeslaakan nuhtjedh.

Maehtedh lohkedh

Maehtedh lohkedh faagesne religijovne jih etihke lea maehtedh vaeljehke religijööse teeksti bijjeli ussjedadtedh, jih guarkedh guktie ovmessie toelhkestimmievuekieh dagkerh teekstijste leah viedteldihkie religijovni sisnjeles gellievoetine. Lea aaj maehtedh gaaltijh vuarjasjidh relevaansen, ulmien jih seedtije- jih dåastojeperspektiven mietie. Lea aaj vissjelesvoetem vuesiehtidh gosse gukkebe faageteeksth lähka, jih åtnoem guarkedh faagebaakoetjertijste daejnie, jih maehtedh gelliesåarhts teekstine vaaksjoehtidh.

Maehtedh ryöknedh

Maehtedh ryöknedidh faagesne religijovne jih etihke lea maehtedh lohkedh jih digkiedidh statistikhkeles materijellem mah leah religijovni, jieledevuajnoej jih etihken bijre, jih vuarjasjidh maam relevaanside daate åtna juktie religijovni jih jieledevuajnoej sijjiem seabradahkesne guarkedh.

Digitale tjehpiesvoeth

Digitale tjehpiesvoeth religijovnesne jih etihkesne lea gaavnédh jih ussjedadtedh guktie digitale areenah åtnasuvvieh bievnnesidie jih baajnehtæmman religijovne- jih jieledevuajnoesuerkien sisnjelen. Lea aaj gaavnédh, toelhkestidh jih vuarjasjidh ovmessie gaaltijh gosse faage-aamhtine barka religijovnen, jieledevuajnoej jih etihken bijre. Lea aaj maehtedh daajroem jih goerkesem utnedh etihkeles bieliej bijre digitale gaskesadtemisnie. Minngemes tjehpiesvoete edtja daajroem vedtedh dáriesmoerh gietedidh mah leah jijtse jih mubpiej digitale identiteeten bijre.

Maahtoeulmieh jih vuarjasjimmie

Maahtoeulmieh jih vuarjasjimmie

Maahtoeulmieh

Lierehmittmien ulmie lea learohke edtja maehtedh

- vihkeles væhtah luvlege jih jillege religijovne- jih jieledevuajnoeaerpievuekine åehpiedehtedh jih viertiestidh, aaj kristelesvoete jih islaame
- goerehtidh jih digkiedidh guktie religijovne lea meatan histovrijes jarkelimmieprosessine abpe veartenisnie jih daennie laantesne
- religijovnem jih jieledevuajnoem tjielkestidh jih analyseeredh aktene jienebelåhkoe-, unnebelåhkoe- jih aalkoalmetjenperspektivesne, leavlojne Saapman jih Nöörjese
- sjyöhtehke vuesiehtimmieh tjielkestidh jih digkiedidh ektiespielese religijovnen, jieledevuajnoen jih politihken gaskem
- goerehtidh jih åehpiedehtedh guktie religijööse motijvh saemien aerpievukijste leah åtnasovveme populärkulturelle vuekine
- ovmessie sårarhts religijovne- jih jieledevuajnoelaejtemh digkiedidh
- tjielkestidh jih digkiedidh vihkeles faagebaakoetjierth religijovni, filosofijen, jieledevuajnoen jih etihken bijre
- analyseeredh jih vuarjasjidh ov messie gaaltijh daajrose religijovni, jieledevuajnoej jih etihken bijre
- goerehtidh jih uss jedadtedh eksistensijelle gyhtjelassi jih vaestiedassi bijjeli
- identifiseeredh jih digkiedidh etihkeles dåeriesmoerh mah leah relasjovni bijre almetji gaskemsh, gaskesadtemen jih aalkoeålmegi reaktaj bijre
- almetje-aarvoem jih eatnemen jítse-aarvoem digkiedidh teknologeles evtiedimmien vööste
- mub piej perspektivem vaeltedh jih joekehts mielh religijovni, jieledevuajnoej jih aarvoegyhtjelassi bijre gietedidh
- dåeriesmoerh digkiedidh åvtelhaarvoej, rasismen jih sierredimmien bijre mah däehkine gååvnesieh
- goerehtidh jih digkiedidh åssjalommesh almetjen bijre guktie dah väåjnnesasse båetieh ov messie filosofeles aerpievuekine, aaj aalkoeålmegefilosofijesne

Jaabnan vuarjasjimmie

Jaabnan vuarjasjimmie edtja viehkiehtidh lieremem eevtjedh jih maahtoem faagesne evtiedidh. Learohkh maahtoem faagesne religijovne jih etihke vuesiehtieh jih evtiedieh gosse faagen vuekiah jih daajroeh nuhtjiah religijovni, jieledevuajnoej, etihken jih filosofijen bijre goerehtimmesne vihkeles dåeriesmoerijste faagesne. Learohkh maahtoem etihkesne vuesiehtieh jih evtiedieh gosse sjyöhtehke etihkeles dåeriesmoerh identifiseerieh jih digkiedieh. Leah aaj maehtedh ov messie mielh gietedidh gosse ov messie mielh vaeltieh, mub piej perspektivem vaeltieh jih sijjen mielh tjåadtjoehtieh mah fiereguhten integriteetem gorredieh.

Lohkehtæjja edtja sjiehteladtedh guktie learohke lea meatan jih lieremelastose skreejrehtidh viehkinelearoehkidie nuepiem vedtedh faageles dåeriesmoerh hammoedidh jih gaavneph, jih laejtehkslaakan faagen vuekiah

jih daajroeh nuhtjedh ussjedadtemisnie jih argumentasjovnesne. Learohkh edtjieh nuepiem åadtjoeh religijovnem jih etihkem goerehtidh, etihkeles jih filosofeles gyhtjelassi bijjeli onterdidh jih ussjedadtedh. Lohkehtæjja jih learohkh edtjieh learohki evtiedimmien bijre faagesne religijovne jih etihke soptsestalledh. Learohkh edtjieh nuepiem åadtjodh pryövedh. Dan maahtoem mietie maam learohkh vuesiehtieh, edtjieh nuepiem åadtjodh baakoe biejedh disse maam dååjroeh sijjieg buktiehtieh, jih jijtsh faageles evtiedimmien bijjelen ussjedadtedh. Lohkehtæjja edtja dan guhkiebasse lieremen bijre bïhkedish jih lierehinniem sjiehteladtedh guktie learohkh maehtieh bïhkedarsem nuhtjedh sov maahtoem evtiedidh faagesne religijovne jih etihke.

Galhkuvevuarjasjimmie

Galhkuvevuarjasjimmie edtja dam tjåenghkies maahtoem vuesiehtidh maam learohke faagesne religijovne jih etihke åtna gosse lierehinniem galhkoe jáa3 mænnan. Lohkehtæjja edtja soejkesjidh jih sjiehteladtedh guktie learohkh åadtjoeh sijjen maahtoem vuesiehtidh joekehtslaakan, mesnie ussjedadteme jih laejhethks ussjedadimmie, ovmessie ektiedimmine. Lohkehtæjja edtja karakterem faagese religijovne jih etihke biejedh dan maahtoen mietie maam learohke vuesiehtamme gosse learohke lea daajroeh jih tjiehpiesvoeth ektesne nuhtjeme.

Vuarjasjimmieöörnege

Galhkuvevuarjasjimmie

Jää3 studijeryöjreden ööhpehtimmieprogramme: Learohkh edtjieh aktem galhkuvekarakteerem utnedh.

Eksamene learoehkidie

Jää3 studijeryöjreden ööhpehtimmieprogramme: Learohke maahta njaalmeldh eksamnese geasalgidh ryöjredimmiebieline. Njaalmeldh eksamene dorjesåvva jih sensureereme sjædta voenges.

Eksamene privatistide

Jää3 studijeryöjreden ööhpehtimmieprogramme: Privatiste edtja njaalmeldh eksamenem vaeltedh. Njaalmeldh eksamene dorjesåvva jih sensureereme sjædta voenges. Fylhkentjielte muana mejtie privatisth edtjieh ryöjredimmiebieliem åadtjodh voenges vadteme eksamenisnie.